

# LA PETITE HISTOIRE



Hendrik de Man, 'mijn antimilitarisme bracht mij in de loopgraven'.



Hippolyte Vandemeulebroucke: soldaat van het socialisme

75 jaar geleden, op 4 augustus 1914, brak de Eerste Wereldoorlog uit. Plaats dus voor enige 'kleine geschiedenissen' die zich afspelen in het grensgebied tussen socialistische en militaire geschiedenis.

Voor de Belgische socialisten was hun 'patriottisch' en 'militair' engagement in 1914 niet zo een ideologische schok als meestal in linkse kringen wordt verondersteld. Tenslotte was het kleine neutrale België, het 'little Belgium' uit de geallieerde propaganda, de belaagde maagd in de internationale politiek van het ogenblik, meer nog dan het kleine Servië waar de oorlog om begonnen was. Het was normaal dat de Belgen zich verdedigden, het was normaal dat ook voormalige antimilitaristen in de gegeven omstandigheden te wapen liepen. De Belgische socialisten waren trouwens reeds voor de oorlog voorstanders van een soort volksdefensie die de 'gewapende natie' werd genoemd; dat idee werd ook door Jaurès in zijn boek 'La Nouvelle Armée' gekoesterd en was als systeem in toepassing gebracht door de Zwitsers, nog zo'n kleine neutrale natie. De gewapende natie, 'elk zijn geweer in huis', kwam regelmatig aan bod in redevoeringen en teksten. De brave Edward Anseele rekende ooit het bezit van wapens zelfs tot één van de drie fundamentele mensen-

rechten: 'Geen mens is vrij tenzij hij brood heeft om niet te moeten onderdoen voor andersmans wil, stemrecht om de wetten te maken naar zijne behoeften en wapens om beide vorige on-ervreembare rechten te verdedigen tegen binnenlandse onderdrukkers of buitenlandse invallers'.

Links van de gewapende natie-idee stonden de Jonge Wachten die de oorlog wilden verhinderen door stakingen en oproer en die zich kantten in 1913 tegen de pragmatische idee dat hun militanten een onderofficiërenkursus zouden volgen om zo enkele maanden minder dienst te moeten kloppen. Maar het waren nu net hun meest fervente leiders die in 1914 de natie gingen wapenen. Louis de Brouckère, ooit op een antimilitaristisch proces veroordeeld, werd oorlogsvrijwilliger. Ook Hendrik de Man, auteur (samen met Karl Liebknecht) van een radicale vredesresolutie in 1907, bracht het tot de rang van officier: 'de oorlog bracht Liebknecht in de gevangenis, mij in de loopgraven' schreef hij achteraf in een sarkastisch commentaar. Hippolythe Vandemeulebroucke, nationaal sekretaris van de Jonge Wachten, vervoegde zijn oorspronkelijke eenheid, de pioniers- pontonniers- cyclisten ofwel genietroepen van de ruitrijdivisie. Het waren deze laatsten die op 12 augustus 1914 aan de Getebrug

te Halen een Duits ruiterskorps versloegen dat nog volgens Napoleontische principes chargeerde. Vandemeulebroucke werd op het slagveld tot korporaal benoemd, eindigde de oorlog als gedekoreerde en gegradeerde onderofficier bij de gevechtsgenie en voerde in 1919 zijn parlements campagne in uniform. In dat zelfde jaar stond hij persoonlijk borg van de uitsluiting van de linkse tendens uit de Jonge Wacht. Was hij daarom een militair geworden? In 1921, wanneer n.a.v. de zogenaamde manifestatie van het 'gebroken geweer' te La Louvière, de BWP als landsverraders door de rechtse pers werd uitgekreten, zond Vandemeulebroucke zijn 'zuur' verdiende medailles en strepen met een persoonlijk schrijven terug aan 'zijn' Koning bij wijze van protest tegen de rechtse smaad. De enige militaire functies die hij voortaan nog waarnam, waren die van kommandant in het antifascistische Militie Arbeidersverweer (M.A.V.).

De opmerkelijkste oorlogsavonturen beleefde ongetwijfeld Julien Lahaut, de kommunistische voorman die in 1950 in de nasleep van de koningskwesie werd vermoord. Bij het uitbreken van de oorlog gemobiliseerd, werd Lahaut als mecaniciens ingedeeld bij het korps 'Autokanonnen en Automitrailleuses'. Onder deze eigenaardige benaming ging een der eerste gepantserde en gemotoriseerde korpsen in de krijgsgeschiedenis schuil. Reeds in augustus 1914 hadden een paar vindingrijke officieren in de Minervafabrieken te Antwerpen een paar auto's met pantserplaten bekleed en bewapend met een licht kanon of een mitrailleur. De tuigen bleken uitermate effectief bij de achterhoedegevechten van de terugtocht naar de IJzer. Eind 1914 werd op basis van vrijwilligers uit andere eenheden een echt korps van enkele honderden manschappen en een tiental pantserwagens gevormd. Mecaniciens kregen uiteraard voorrang op andere gegadigden: vandaar de aanwezigheid van metaalbewerker Lahaut. De 'infanterie' van het korps volgde op fietsen en motorfietsen. Wegens de loopgravenoorlog was de eenheid echter werkloos op het Westelijk Front. Daarom werd besloten ze 'uit te lenen' aan de legers van de tsaar. Op 17 september 1915 vertrok men dan ook per schip naar Archangelsk waar men een maand later toekwam. Het kleine korps werd op zijn reis vergezeld van enige honderden Belgische vaklui die in Russische wapenfabrieken zouden werken. Gedurende twee jaar zou het kleine korps zich met vrij geringe verliezen meerdere malen onderscheiden op het Russische front, ook tijdens het zogenaamde Broesiloff-offensief na de februarirevolutie, in zoverre dat bepaalde gedemoraliseerde Russische eenheden weigerden te vechten 'tenzij' met de Belgen aan hun kant.

Toen de socialistische minister Emile Vandervelde in 1917 met een steunmissie voor de regering Kerenski naar Rusland vertrok, bezocht hij uiteraard ook de Belgische troepen en kon hij zich vergewissen van een intakte gevechtscapaciteit. Een van de Belgen die hen hartelijk begroetten, was ... Julien Lahaut. Het I.E.V. te Brussel bewaart een fotodocument waarop de later antagonist Lahaut, de Man (beiden in uniform), de Brouckère en Vandervelde broederlijk verenigd staan afgebeeld. Het fotomedaillon is opgedragen 'à mon ami Vandervelde, ministre de l'Intendance, en souvenir de son passage au front russe, Julien

Lahaut, sous-officier autocanons Belges'. Lahaut was dus ondertussen bevorderd en bleek zeker nog niet 'besmet' te zijn door een 'revolutionaire virus'.

Maar de dagen van de Russische veldtocht waren geteld: na de oktoberrevolutie kreeg het korps van de Belgische regering het bevel zich terug bij ons leger achter de IJzer te voegen.

Gemakkelijk gezegd maar ... de Belgen begonnen aan een reis om de wereld. Belaagd door rode en witte legers trokken ze dwars door Siberië om via Vladivostok dwars door de Verenigde Staten, van San Francisco naar New-York, tenslotte in Bordeaux te landen ... in juni 1918, net op tijd om aan het bevrijdings-offensief aan het nu bewegelijke Westelijke front deel te nemen. Afgezien van deze enkele spektakulaire 'socialistische' oorlogsherinneringen, moeten we tenslotte vermelden dat de socialistische oudstrijders zich na de Eerste Wereldoorlog in een aparte bond (S.O.S) organiseerden, zoals ook de Vlaamsgezinde 'Vossen' hun eigen organisatie kenden buiten de 'officiële' Nationale Strijdersbond (N.S.B.). Het waren trouwens die S.O.S.-leden die in 1921 te La Louvière demonstreerden met de fameuse vlag met het gebroken geweer (naast de nationale driekleur!), en niet de Jonge Wachten zoals soms wordt gedacht of vermeld. De frontervaringen van de Eerste Wereldoorlog leidden immers bij de betrokkenen tot tegenstrijdige attitudes achteraf die varieerden van filofascisme en morbiede ophemeling van de 'zuiverende' functie van de oorlog enerzijds, tot pacifisme en antimilitarisme aan de andere zijde van de politieke schaal. (G.V.)